

En framtid med håp

Taler

Kjell Magne Bondevik

Dato

1 januar 2000

Sted

NRK og TV2

Omstendigheter

Nyttårstale

1 God kveld, alle sammen!

Det er en glede å hilse dere på den første dagen i år 2000.

5 Et nytt årtusen ligger foran oss - som et nyfødt barn. Derfor vil jeg aller først sende en spesiell hilsen til dere som nå har blitt foreldre det siste døgnet, og som har fått det krevende, men også fabelaktige ansvaret det er å holde et nyfødt barn i sine hender. En barnefødsel er som et årtusensskifte - det fyller oss med glede og forventning.

10

Både en fødsel - og et årtusensskifte - minner oss om slekters gang, og om den historiske sammenheng vi står i. La meg derfor dele med dere noen tanker om det å være menneske og nasjon - innrammet av et tilbakeblikk og et blikk inn i framtiden.

15

Tilbakeblikket gjør jeg i lys av de tre store tidsperspektiver som årsskiftet inviterer til: 2000 år, 1000 år og 100 år.

20

Å feire år 2000 uten å huske vår tidsregnings opprinnelse, er som å feire fødselsdagen - men glemme jubilanten. Jesus fra Nasaret. Vi skriver nå år 2000 etter Kristi fødsel. Uansett personlig tro eller livssyn; vi lever i en kristen kulturkrets: Ikke bare vår tidsregning, men også vårt samfunn og vår kultur, er gjennom århundrene blitt gjennomsyret av den kristne kulturarven. Verdier som menneskeverd og nestekjærlighet er eksempler på det.

25

Tusenårsperspektivet er todelt. I år 1000 stod vårt land midt i to gjennomgripende samfunnsforandringer: For det første: kristningen av Norge,

30 som fikk sitt symbolske gjennomslag da Olav den hellige falt i slaget på Stiklestad i år 1030.

For det andre: samlingen av landet. De to prosessene gikk hånd i hånd. Framveksten av Norge som ett, samlet og uavhengig kongerike fikk bare en foreløpig seier for om lag tusen år siden. Deretter - fra slutten av 1300-tallet -
35 fulgte århundrer med unionsstyre før vi igjen ble en selvstendig nasjon i 1905.

100-årsperspektivet er ikke minst historien om en enorm teknologisk og økonomisk utvikling. Ved forrige århundreskifte, i år 1900, var Norge på veg ut av fattigdommen. Den gang kunne nordmenn se tilbake på et utvandringens
40 århundre. I alt reiste en fjerdedel av den norske befolkning til Amerika, først og fremst på grunn av fattigdom. I dag er Norge ett av verdens rikeste og tryggeste land, og innvandrerne banker på vår dør.

Århundret som gikk, viste at det norske folk maktet å arbeide seg ut av
45 fattigdommen. Århundret som kommer, vil vise om vi tåler rikdommen.

I århundret som vi nå legger bak oss, skapte våre oldeforeldre, besteforeldre og foreldre et velferdssamfunn som det er vår oppgave å bære videre. De maktet det på grunn av sin livsholdning: Gjør først din plikt, krev så din rett! Skal det
50 norske folk kjennes på dette adelsmerke også i det nye århundre, må vi styrke forpliktelsen og dempe kravmentaliteten!

110 år gamle Karen Svisdal fra Sunndal på Nordmøre, trolig Norges eldste person, ble nylig spurt om grunnen til at hun er blitt så gammel. "Hardt arbeid",
55 svarte gamle Karen. Det er folk som henne som har bygd velferdssamfunnet. La meg sende en varm hilsen til landets aller eldste, og spesielt de om lag 430 som har gjennomlevd hele det siste århundret! Norge takker dere!

1900-tallet var også et århundre da enkeltmenneskets frihet ble kraftig utvidet.
60 Ny teknologi ga nye muligheter, nye rettigheter og likestilling økte vår valgfrihet. Ny velstand og sosial utjevning ga folk flest sjansen til å bruke frihetens muligheter. De ytre autoriteter - og lokalmiljøets sosiale kontroll - ble svekket. Det skjedde en positiv frihetsutvidelse for det myndige, ansvarlige menneske.

65 Mange takler frihets- og valgsamfunnet, og klarer seg bra. Men det gjelder ikke

alle. Noen barn vokser opp uten å få nødvendig hjelp til å sette grenser, føle ansvar for andre og oppleve forpliktelse som verdi. I en tid hvor samfunnets ytre
70 autoriteter har mindre innflytelse, trenger vi en desto sterkere indre ballast av verdier. Vi trenger den indre stemmen vi kaller samvittighet, og som forplikter oss på det som er sant, rett og godt.

Det er et tankekors at midt i den nye rikdommen, har vi de siste årtier fått mer
75 kriminalitet og flere psykiske problemer blant barn og ungdom. Narkotikabruken brer seg. Mange unge mister livsmot og håp. Mange spør fortvilt: Hvorfor? Kanskje er en grunn at mange opplever et underskudd av verdier som ikke kan måles i kroner og øre, av livsverdier.

80 Vi må passe oss så ikke prestasjonssamfunnets stress stjeler all tid til omsorg for hverandre. Den beste garanti for at våre barn skal bli varme og trygge mennesker er det foreldre og nære omsorgspersoner som kan gi. Men vi fristes for ofte til å gi barna kjøpte ting i stedet for å gi av vår tid: gi trøst og trygghet, dele gråt og glede, bygge selvtillit og håp.

85 Materielle verdier - som penger, bygninger og forbruksvarer - kjennes på at vi selv får mindre av dem jo flere vi deler dem med. Medmenneskelige livsverdier er annerledes: - Kjærlighet og glede, humor, omsorg og nærhet - det er verdier vi selv får mer av nettopp når vi deler dem med andre!

90 Det er verdier som holder - i gode og onde dager. Denne livserfaring kommer fint til uttrykk i et ordtak fra Telemark: "Del gleden dobbel, del sorgen halv!"

Å være menneske handler om å ha omsorg for andre - ikke bare for seg og sitt,
95 men vise forpliktende medmenneskelighet! Muligheten til det avhenger ikke av pengepungens størrelse, men av den enkeltes hjerte.

Jeg har derfor stor tro på enkeltmenneskers betydning for samfunnet. Det er noen som fortjener en særlig takk: - Det er dere som har brukt tid og krefter på å
100 gi barna - og barnebarna - en bærende ballast i livet. Dere som har tatt dere av deres gamle og syke foreldre. Dere som har skapt gode nærmiljøer ved utrettelig frivillig innsats. Ja, alle dere som ved ansvarsbevisst arbeid, faglig innsats og mot til nyskaping har vært med å bygge opp vårt næringsliv, vårt helse- og sosialvesen, vårt kirke-, skole- og kulturliv - og vår offentlige forvaltning.

Den vekst i næringsliv, velferd og kultur som er skapt i Norge de siste hundre år, skal den jevne kvinne og mann være stolte av. Dere har båret nasjonen fram. Det er dere det kommer an på - også i framtiden. Vi har fortsatt store utfordringer, ikke minst for å gjøre helsetjenesten og eldreomsorgen bedre.

Om fem år feirer vi hundreårsjubileet for vår nasjonale selvstendighet. Den er det verdt å feire. Slik det også skjedde i 1945 - da vi vant friheten tilbake. Men vi har vunnet mer. Århundrets politiske regnskap går klart i pluss:

115

- Vi har vunnet selvstendighet, frihet og fred.
- Vi har utviklet folkestyret, med stemmerett for alle.
- Vi har vunnet en velstand og velferd uten historisk sidestykke.
- Vi har fått råderett over store olje- og gassressurser.
- 120 - Vi har maktet å holde arbeidsledigheten lav, langt under snittet i Vest-Europa.

Vi har mange grunner til selvrespekt, men ingen grunn til selvgodhet. Hva vi har vunnet er viktig, men storhet måles i det vi gjør for andre. Spørsmålet er: Hva vil vi bruke vår nasjonale handlefrihet til? Her har vi en arv å leve opp til:

125

- Norge må være en nestekjærlighetens og solidaritetens nasjon. La oss følge i Fridtjof Nansens spor ved trofast innsats for flyktninger og nødlidende i andre land. Vår nasjon går nå foran og sletter gjelden til de fattigste utviklingsland. Norge er blant verdens fremste i bistand. Vår visjon er at en dag skal ingen barn rekke ut sine hender etter brød - uten å få det. Huskes vi som et solidarisk Norge, har nordmenn grunn til stolthet.
- Norge må være en fredsnasjon - en aktør for konfliktløsning og fredsskapende virksomhet. En nasjon som følger Nordahl Griegs strategi: "Skaper du menneskeverd, skaper du fred." For et par måneder siden stod vi som vertskap for et stort Midt-Østen-arrangement, og for USAs president, noe som bidro til ny bevegelse i fredsprosessen. Nobels fredspris deles ut i Oslo, nå arbeider vi også for å få etablert et Holocaust-senter og et fredsmuseum. Jeg ønsker at vår hovedstad skal framstå som en internasjonal fredsby. Huskes vi som fredsnasjon, har nordmenn grunn til stolthet.
- 135 - Norge må være en teknologisk pionernasjon. Vikingenes havseilaser, Roald Amundsens polarferder og dagens gigantiske oljeplattformer i Nordsjøen - dette er høydepunkter i norsk pionerånd innen den maritime sektor. Et voksende antall små og mellomstore bedrifter har spisskompetanse som etterspørres på verdensmarkedet, slik tilfellet er for norske søkemotorer for internett. Vi må
- 140

ligge i front som kunnskapssamfunn, utvikle skolen, satse på forskning og utvikling. Er vi en nyskapende nasjon, har vi også noe å gi til andre.

150 I møtet med det nye århundre må vi sette nye mål. En utfordring vil jeg særlig
løfte fram: Storsamfunnets møte med de gamle minoritetene og de nye
innvandrerne.

Å være et "sam-funn" betyr å ha funnet sammen. Skal vi skape og bevare et
nasjonalt fellesskap, må vi gjøre opp gammel urett og skape forsonende
155 fellesskap. Noe positivt har skjedd i så måte:

- Ved jødebo-oppgjøret rettet vi opp noe av den urett norske jøder led under
krigen.

160 - Det samiske folk har fått en helt ny status, og jeg kan i dag kunngjøre at
regjeringen vil foreslå at det opprettes et eget fond, som en kollektiv erstatning
for de skadene fornorskingspolitikken har påført det samiske folket.

- Vi kan heller ikke la århundreskiftet passere, uten at vi tar inn over oss den
urett mange krigsbarn har lidd i etterkrigstida. På vegne av den norske stat vil jeg
beklage den diskriminering og urettferdighet krigsbarna har vært utsatt for.

165 Oppgjør med fortiden er viktig. Men vi gjør også rett i å spørre oss selv: - Gjør vi
i dag noe som vi en gang må be våre barn om unnskyldning for? Med andre ord:
Like viktig som å rette opp, er å forebygge.

170 Vi må unngå at våre nye landsmenn, innvandrerne fra andre kulturer, blir nye
utgrupper i storsamfunnet. Derfor må de lære norsk, kjenne vår kultur og våre
lover, så de kan delta på like fot med andre. Derfor skal de ha de samme
rettigheter - samme plikt, samme rett. Rasisme og fremmedhets skal være u-
norsk. Likeverd og respekt skal være forpliktende nasjonale fellesverdier.

175 Forskjellighet må aldri bli kilde til fiendskap, men til berikende mangfold. For å
nå dit, trenger vi forsonende fellesskap.

Den rake motsetning så vi på Balkan, der fremmedfrykten satte i gang en
180 voldsspiral som endte med fordrivelse av store folkegrupper i Kosovo. Det var
en vanskelig avgjørelse da NATO måtte bruke militær makt for å stoppe
overgrepene. Og det gjorde sterke inntrykk å besøke flyktningeleirene i
nabolandene, og oppleve takknemligheten til NATO og Norge - fordi vi ga dem

185 beskyttelse, håp og til slutt - sjansen til å vende hjem. Jeg vil i denne forbindelse
takke for den positive dugnadsånd mange kommuner og enkeltmennesker viste
ved å ta imot flyktninger i Norge. Slik dugnadsånd vil også framtida kreve. Det
er fortsatt en lang veg å gå i Kosovo. Men gjennom OSSE og vår bistand skal vi
190 hjelpe våre brødre og søstre på Balkan - og i Tsjetsjenia - på vegen til forsoning
og fellesskap - til et forsonende fellesskap.

Få har ledet sitt folk stødigere på den vegen enn en statsleder som sist år gjestet
Norge. Jeg tenker på Sør-Afrikas første president etter apartheidstyret - Nelson
Mandela. Etter 27 år i fengsel, kom han uten bitterhet og hevngjerrighet ut med
195 følgende budskap: Gjennom oppgjør og tilgivelse, forsoning og fellesskap skal vi
sammen legge grunnlaget for framtidens Sør-Afrika - med forbrødring mellom
hvit og svart.

Her hjemme har kong Harald ofte markert behovet for fellesskap - også i
200 forhold til våre nye landsmenn. Det er en verdig oppfølging av det symbol på
enhet og fellesskap som kong Olav den femte var i hele sin livsgjerning - og før
ham kong Haakon den 7. Vi takker kongefamilien for hva den betydde for vår
nasjon - i krig og fred - gjennom det århundre som nå ligger bak oss. Vi ønsker
dem alt godt i de kommende årtier!

205 Jeg hilser til alle nordmenn som gjør tjeneste i utlandet, i utenrikstjeneste,
fredsbevarende styrker, misjon, bistands- og menneskerettighetsarbeid, i
skipsfart og andre sammenhenger.

210 Mitt ønske for det nye århundre er at vi alle må søke forpliktende
medmenneskelighet - og forsonende fellesskap. Finner vi sammen i denne
visjon, finner vi sammen som medmennesker, som nasjon, og som
verdenssamfunn.

215 Da kan vi komme nærmere det Alfred Hauge skrev i sitt dikt: "Bøn for år 2000":

"Måtte dei i år 2000 søkja visdom framfor kunnskap,
kjærleik framfor kløkt,
220 meir ha omsut for andre enn sut for seg og sitt.
Herre, eg bed deg for alle menneske som måtte leve på jorda i år 2000:
At dei nytta ut havet og vår gode jord så det blei mat nok til alle då.

At ingen barn skulle strekkje ut hender etter brød utan å nå det.

225 Men at også menneskets hunger etter det evige varde ved."

Alfred Hauges tretti år gamle dikt utfordrer oss - både som enkeltmennesker og som samfunn. I det nye århundre må vi gjøre hans visjon til virkelighet, slik at alle barn får en framtid med håp.

230

Umulig, sier du? Nei, sier jeg. Vi må satse høyt for det neste århundre!

Godt nytt år!

235

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Norsk historie, Nyttår, Nyttårstale

240

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/en-framtid-med-hap>

245

250

255

260